

Novice z starega kraja

Slovenije

ERINSKI UMOR I ZREČAH

Celje, 31. oktobra.—Pred petim letom je bil obtožen, da je bil umorjen okrog 10. dopoldne. Pred tem časom je postal Franc Gosak svojega 10-letnega sina Alojza k Julijani Gosakovi na dom po slatinsko steklenico jabolčnika za delavce v gozdu. Sin je prinesel jabolčnik potem na očetov dom. Franc Gosak je poslal sina s kosom kruha k staremu očetu na pašo, sam pa je zanesel kruh in jabolčnik v gozd delavcem. Franc Gosak se je kmalu odstranil in je odšel v svoj mlin, ki je blizu gozda, v katerem so podirali drevje. Iz mlina je prinesel vrečo koruzne moke in jo nesel mimo delavcev, ki so delali v gozdu, na svoj dom. Obtožnica navaja, da je Franc Gosak zaradi bližine doma Julijane Gosakove lahko izvršil umor v pol ali trideset ur.

Julijana Gosakova je nekaj dni pred smrtjo dejala Janezu Višnerju in ob drugih prilikah tudi Regini Višnerjevi in Amaliji Pristovnikovi, da se z mladim Gosakom ne razume več, da se z njim večkrat prepira, da je bil mladi Gosak prej z njo vedno dober, a se je docela spremenil, odkar mu je izročila svoje posestvo. Tudi Franc Gosak se je nepovoljno izrazil o svoji mačehi in je nekaj dni pred umorom izjavil Janezu Višnerju, da bo mačehi precepil glavo, če bo z njegovim očetom tudi tako grdo ravnala, kakor s svojim prvim možem. (Se nadaljuje.)

Sedem let je, ker je novorojenčka zadavila in zakopala 22 letna Agneza Golenkova iz Strigove pri Ljutomeru je služila pri posestniku Ivanu Kumru v St. Juriju ob Taboru. Julija je porodila v celjski bolnišnici nezakonskega sina. Ko se je po devetih dneh vračala iz bolnišnice z otrokom domov, ga je v St. Petru v Sav. dolini v bližini potoka Bolske zadavila in zakopala. Ko so prišli dejanju na sled, so jo aretirali. Dne 12. nov. se je zagovarjala pred senatom okrožnega sodišča v Celju zaradi hudodelstva umora. Svoje dejanje je priznala, zagovarjala pa se je s tem, da se je bala, kako bo otroka preživela. Obsojena je bila na sedem let težke ječe.

Zgodnji sneg je pogosto dovozel drevje Novo mesto, 1. novembra.—Sneg, ki je mnogo prezgodaj pobelil vso naravo, ni le preprečil pospravljanja poljskih pridelkov, ki so še ostali na njivah, temveč je tudi napravil mnogo škodo po sadovnjakih in gozdovih. Drevje je povečini še zeleno in je doleje odpadlo kaj malo listja. Moker in težak sneg, ki je padal po listju in vejah, je zaradi svoje teže polomil mnogo vej in tudi odlomil cela debela. Škoda po sadnih vrtovih je velika, še večja pa je po gozdovih, kjer leži mnogo polomljenega drevja kar vse vprek.

Polomljeno drevje, zlasti smreke je potrebno čim prej spraviti iz gozda in jih uporabiti, za kar bo pač kazalo. Tudi na sadnem drevju je veje takoj odstraniti in lepo odžagati na gladko, ranjena mesta pa zamazati s smolo. Sadno drevo pa, ki je čisto prelomljeno, je treba izkopati. Če je še mlado in zdravo, bi ga kazalo pomladi precepiti na prelomljenem mestu.

Na postaji se mu je omračil um Litijski, 1. novembra.—V ljubljansko bolnišnico so prepeljali delavca Cesarja Mihaela iz Raven pri Planini. Nenadoma se mu je omračil um, ko je bil v Litijski, in litijski orožnik g. Skantelj Anton, ki je imel prav tedaj dežurno službo na litijski postaji, se je zanimal za bolnika in ga rešil gotove smrti.

Cesar je hodil čudaka po postaji in je mrmral sam vase čudne besede. K tuju so pristopili orožnik in ljudje, nesrečnik pa jim je rekel: "Če ne bom dobil zdravnika, pa bom skočil pod lokomotivo." Orožnik g. Skantelj je povabil neznanca v prometno pisarno in so ga legitimirali. Iz razgovora s tujem so spoznali, da ni z njim v redu. Zato so ga odvedli v občinsko pisarno. Kakor so ugotovili orožniki, je nesrečni mož že poprej enkrat skušal skočiti skozi okno. Zagrozil je, da živ ne pojde domov in se je pognal skozi okno, da je razbil šipe in si precej porazl rok.

O nesrečniku so obvestili orožniki bolnikove domače, njega pa so odvedli v ljubljansko bolnišnico. Cesar je imel pri sebi več sto dinarjev. Kaj je pretreslo mladega moža, da se mu je omračil um, bo ugotovila preiskava. Kakor je posneti iz uradnih dopisov, so Cesarjevi sorodniki iskali Miho že dalje časa. Tragična usoda nesrečnika je zbudila splošno sočutje.

gleške delavske stranke, je urgirala prijateljstvo s sovjeti, izboljšanje življenjskih pogojev, neodvisnost za Indijo in restavriranje pravic vsem strokovnim unijam. Pritt je dejal, da je politika grup, zastopanih na konvenciji, mir brez aneksij, odškodnin in svoboda za vsa ljudstva, da bodo lahko sama odločala o svoji usodi.)

"Žene, varujte se mož brez volje!"

Francoska ilustrirana literarna in politično-družabna revija "Marianne" je pred nedavnim objavila izredno zanimiv članek neke svoje čitateljice, ki je v njem opisala tragičen razvoj in konec svojega zakona. Iz članka neznane avtorice posnemamo naslednje odstavke:

"Jaz nisem ločena. Jaz sem zapuščenca in zavržena žena. Moj mož sicer ni bil prepirljivec, niti pijanec, ni bil surov in siten, niti delamržen. Bil je še vse kaj hujšega, ono, kar žene najbolj sovražijo pri moških: slabost, človek brez volje. In čim je mož brez lastne trdne volje, je nesreča v zakonu neizogibna. V takem primeru ne more biti govora o harmoniji v zakonu.

Te vrstice si morajo prebrati vsa ona dekleta, ki se kanijo kdaj poročiti. Mož brez volje je velika nevarnost za ženo. Zato je nujno potrebno že pred vstopom v zakon natančno proučiti, ali ima mož, s katerim se hočemo povezati za vse življenje, dovolj volje. One žene, ki v življenju niso imele prilike, da bi se srečale s takim tipom moškega, si niti predstavljati ne morejo vseh nevarnosti in nesreč, ki nastanejo v zakonih, kjer mož nima volje. Da, to so velike tragedije.

Človek brez volje se izogiba odgovornosti v vseh življenjskih prilikah. Tak mož vam z lahko to vse objubi, zato ker se vnaprej dobro ve, da nikoli ne bo izpolnil svoje obljube, kaj šele, da bi izpolnil prošnje svoje žene. Ob strani takega moža ženo nikoli ne more biti prepričana, da je kakršna koli važna zadeva dokončno urejena, četudi bi se ji zdelo, da je bil mož, ki ji je obetal izpolnitev, popolnoma iskren.

Tak možki je kot skrivnostna sila, ki je nikoli ne morete prijeti. Ko že verjamete, da ste ga prijeli, pa vam je izmuznil. S svojimi deli pripelje ženo v obup, do kraja ji izpije in izžrepa živce, dočim ostane sam svez, zadovoljen in miren.

Radi takega vedenja svojega moža sem bila nešteto krat ponižana in razočarana. A sem vendarle trpela: moja življenjska sreča je bila na tehničnem. Potlej pa je prišlo do razkola, toda ne po moji krivdi. Neko pismo neznane žene, ki mi je prišlo slučajno v roke, mi je razkrilo vso grenko resnico. Spoznala sem in v solzah ugotovila, da me mož ne ljubi več, tem sem postala le še nezno breme. Nato je odšel mož brez slovesa od doma.

V letih svojega zakona sem imela dovolj prilike, da sem natančno spoznala, kaj pomeni člo-

več brez volje. Človek brez volje je odvraten in v ljubezni in v prijateljstvu. Tak človek ni zmožen, da zavaruje in brani svojo ženo, niti svoje prijatelje. Tak človek se nikoli za nič ne odloči, ampak je vedno nevtralen. Priznati moram, da je mož brez volje lahko na zunaj blag in kavalirski. Toda prav v tem tiči nevarnost: to je ona bistra in tiha voda, ki neprestano varaja. Mož brez volje more privedi ženo do pravega obupa, da tudi najhladnokrvnejša ženo. Zakaj sleherni med nami je saj nala pred poroko, da bo dobila odločnega, pravega moža, v pravem pomenu te besede. In katere žena bi, ko je že do dna prevarana, ne zasovražila svojega moža, četudi ga je še tako ljubila?

Že prvo leto po poroki sem se na tistem zbal za svojo zakonoko srečo. Kako naj vendar ostanem ravnodušna sprčo takega moža? Nikoli se nisem pehal, da bi mu vailila svojo voljo ter ga potislila "pod copato", kot se pravi. Jaz sem samo iskreno iz srca želela, da bi mi bila odkritosrčen in zvest prijatelj, drug, tak, kakršna je bila moja mati mojemu očetu.

Toda vse sanje, vsa vdanost in zaupanje, vsi poskusi, da mu vsaj nekoliko utrdim voljo, so ostali zaman. Prav kmalu sem spoznala slabe plati njegovega značaja. Ob njegovi malomarni ravnodušnosti so bili vsi moji iskreni poskusi že vnaprej obsojeni na smrt. Njegova ravnodušnost ga je naredila slepega in gluhega!

Moja življenjska tragedija je bila neizogibna. Borila sem se do skrajnih meja, z mnogo volje in energije. Slednjič pa sem v obupu morala spoznati, da je moja volja prešibka, da bi premagala njegovo ravnodušnost, njegovo pomanjkanje volje. Zdal pa se je vrhu vsega zgodil čudež: v tej bitki je triumfirala mož brez volje nad ženo, ki je imela odločno voljo! Znaniti mi bo katera čitateljica očitala, da nisem znala pravilno postopati s svojim možem. Ne da bi sebe laskala, moram reči, da sem v celoti postopala kot popolna žena. Razumevala in izpolnjevala sem svoje zakonske dolžnosti ter sem prinašala dan za dnem v najin zakon svojo dušo in svoje srce. Kasneje sem se jela braniti proti njegovi ravnodušnosti in strahopetstvu zaradi agram pred svetom in ljudmi, radi ugleda, in če hočete, radi tega, da bi nekoga dne ne ostala sama v življenju. Toda ves trud je bil zaman. Ta moja žalostna in odkritosrečna izpoved pa bodi drugim ženam za primer in v pouku. Iz izkušnje lahko trdim, četudi zveni še tako neverjetno, da je boljše vsak mož od onega, ki je brez volje! Zakaj ob strani moža, ki je brez lastne volje, lahko doleti ženo vsakršno presenečenje!

Spreten odgovor "Jaz ljubim samo ženske, ki imajo mojim nasprotno lastnost!" "Potlej vas obžalujem, gospod." "Zakaj neki?" "Saj veste, kako redke so danes pametne ženske."

Električna lopata, katero rabijo pri gradnji jeza Shasta v Californiji.

Londonsko pismo

London, 30. decembra, 1940.—Spet vam pišem iz Londona, a to pot ne o njem. Sreča mi je naklonila priliko, da sem obiskala angleško deželo tja do atlantske obale na zapadu. Pri nas izdaj vzamejo ljudje teden počitnic tukaj, teden tam, kakor pač najbolj kaže z delom, kakor najbolj ugodno nanese a petrolejskim nakaznicami. In kdor je danes tukaj tako srečen, da se more odpraviti z avtom na deželo, dobro premisliti, da do dobra izkoristi to priliko. Na prazne sedelce v vozu povabi prijatelje, ki lahko zapuste mesto za nekaj dni; na poti obišče vse kraje in znanee, ker kdo ve, kdaj bo spet taka lepa prilika!

Prelepa pokrajina ob "reki"—Temzi seveda—je polna življenja, kakor nikdar prej v teh zimskih časih. Henley, Maidenhead, Oxford in vse, kar je tam okoli, je polno novopriplecev. Tako polno, da zamaš sprasuje za prenočiščem, če si ga nisi naprej kako zagotovil. Londonski podjetniki, upokojenci, otroci, vojštašve, vse se je zgrnilo v ta ljubka mesteca, vse se drena v njih. Ni čuda, noči so tihe, ko se jih Londončani le še z vzdihom spominjajo. Nič streljanja, nič eksplozij, le visoko, visoko vzhajajo brenenje zrakoplova, ki mu pa nihče ne prisloja resnih namenov in zato nihče ne jemlje resno. Brž ko ne, so naši zrakoplovi.

Londončani smo se zadnje čase tako navadili gledati za "razdejanjem", da se oziramo povsod za njim. In kako čudno se nam je zdelo, da smo naleteli na tako malo razdejanja, da lahko mirno rečemo, da ga res nismo videli vso dolgo pot: najprej ob reki Temzi, ob reki Wye, preko waleških gor, ob reki Usk do atlantske obale ob bristolskem zalivu. Popolnoma smo pozabili na cestne tablice, ki v Londonu na tolkih oglih oznanjajo: Nevarnost, neeksplozirana bomba ali krakto: Diversion, kar pomeni eksplozirana bomba. Nič, prav nič, te ne spominja na vojno, ko prideš zadosti daleč na deželo proč od mest, ki so jim novopripleci odvzeli vsako možnost postreči popotnikom z gostoljubnostjo pod njihovimi strehami.

Prišli smo na waleško kmetijo: ej, kako vse po starem, pa ne te po starem, "po našem" tudi, spominjala me je na dolenjske kmetije. Ne na gorenjske, ker tam imajo že povsodi vpeljana električna, le na dolenjskem si še svetijo s petrolejskimi svetilnicami: kakor na waleški kmetiji! Delo na posestvu gre svojo pot kot vedno. Več imajo stinosti s pisanjem, ker morajo naznaniti ženam za primer in v pouku. Iz izkušnje lahko trdim, četudi zveni še tako neverjetno, da je boljše vsak mož od onega, ki je brez volje! Zakaj ob strani moža, ki je brez lastne volje, lahko doleti ženo vsakršno presenečenje!

Dvomi!ivo "Gospodična, vaše najbolj skrite misli berem!" "Oh, upam, da niste preobčutljivi!"

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to svrhu. Naši nastavljeni lokalni in potovalni zastopniki za določene okraje so:

Louis Harborth, za Milwaukee, Wis. in okolice.

Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolice.

Andrej Pirts iz Ely, Minn., za državo Minnesota.

Frank Klun iz Chisholma, Minn., za Chisholm in okolice.

Frank Cvetan iz Tire Hill, Pa., za vso srednjo-vzhodno Penno.

Anton Zornik iz Hermine, Pa., za vso zapadno Pennsylvanijo.

Joe Paternal iz Library, Pa., za zapadno Penno.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svoje naročilo direktno listu

PROSVETA
2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Moskva hvali angleške komuniste

Rusija ne more kooperirati z Anglijo

Moskva, 18. jan.—"Ljudska konvencija", ki se je vršila v Londonu zadnji teden in katere je priporočala ustanovitev nove angleške vlade, ki naj bi delala za mir in prijateljstvo s sovjeti, je bila pohvaljena v Moskvi. Tass, uradna časopisna agencija, pravi, "da je konvencija storila korak v prilog združitvi delavskega razreda z angleškimi demokratičnimi elementi."

Izvestja, glasila sovjetske vlade, so objavile dolgo poročilo o poteku konvencije. V tem so vključeni govori na konvenciji. Nekateri govorniki so izjavili, "da je Anglija skoro v vojni s Sovjetsko unijo, ker vzdržuje poljsko vladu, ki je napovedala vojno sovjetom, v Londonu. Sovjetska unija ne more kooperirati z Anglijo, dokler slednja ne dobi vlade, ki se bo v resnici izrekla za kooperacijo."

"Ljudska konvencija" v Londonu, katere se je udeležilo okrog 2000 delegatov, reprezentantov levičarskih in komunističnih grup, je sprejela več resolucij. Ena med temi je zahtevala ustanovitev ljudske vlade, ki naj bi prevzela vse glavne industrije, banke in železnice. Druga, katero je predložil Denis Pritt, ki je bil izključen iz an-

Čikažani so morali korakati po stopnicah v mestni hiši, ko je 6000 mestnih uslužbencev oklicalo stavko, ki pa je trajala samo šest ur.

nega zrakoplova—in treba ga je napraviti vojna ujetnika. Celu tukaj—Bogu za hrbotom bi lahko rekli—ališ včasih ponoči zrakoplove, ki so na poti proti svojim ciljem. Ljudje tudi radi govorijo o bombah, ej, čisto blizu so jih imeli, oni tudi. Ko pa jih vprašajo, kje in kako, pride na dan, da "le tri ali šest milj" proč na polju. Dobro se ti zdi, da nekateri vedo še tako malo o današnji vojni.

Obiskali smo starodavno mesto v waleških gorah. Kaj vse se najdeš tam: čudno mešanico starega in novega. Glavna ulica ni le navadna High Street, ampak je "High Street Superior". In po pravici, ker v tej "superior" ulici lahko kupiš vse, povrh pa še dekle ali hlapca za šest mesecev. Zares, vsakega pol leta je v mestu tržni dan, ko se pridejo ponujati v službo dekleta in fantje iz sosesčine. Vsa dan postajajo dekleta na eni strani ceste, fantje pa na drugi in tja jih greš sprasovat, če bi prišli v tako in tako službo, koliko zahtevajo za pol leta, kje so bili do zdaj: skratka, delavska posredovalnica v najstarejši obliki. Ko smo se ustavljali in motrili tržno gnečo, je priropotala dolga vrsta tankov in oklopnih avtomobilov po ozkih ulicah.

Ali poše je danes težko dobiti za delo na kmetijah. Tovarne plačujejo boljše in več je prostosti. Zato je "kmečka vojska" tako popularna med podeželskim prebivalstvom. To so dekleta, večkrat mestna dekleta, bivše strojepiske, tajnice, prodajalke, ki so se prijavile za delo na polju. Tako dobrega razmerja med mestom in deželo si pri nas v Sloveniji ne morem misliti. Prepada med temi je tam še tako velik, poln medsebojnega nezaujanja in nerazumevanja. Med zadnjo vojno smo to občutili, ko so kmetje dobili več oblasti v roke. Zrelosti in modrosti je treba tudi v tem slučaju, da se naučimo, kako smo drug od drugega odvisni. Ali priznati moram, da bi celo trdi slovenski kmetje dobili spoštovanje do mestnih deklet, če bi tako izvrstno vključili svojo nalogo, kot jo angleške kmečke delavke—bivše mestne gospodične. Ni jim prezgodaj vstajati, predno se zdani. Ne boje se, da jim mola napravi roke preveč mišičaste ali dež in veter polt raskavo. S smešom primemo za vsako delo, z dobro voljo ga uspešno končajo.

Na koncu našega potovanja smo krenili proti Bristolu in došli ob njegovem zalivu. Mesto mi je ugajalo, zdelo se mi je bolj staro svetovno pristanišče kot pa je angleško mesto. Višina, v katero je zidano, mu daje priliko za arhitektonsko prelepe terase, ki gledajo navzdol na industrijski in pristaniški del mesta. Ko smo vozili v mesto, smo se spet začeli srečavati s tako dobro poznanimi napisi na cestnih oglih: Danger, Diversion. In razdejanja je bilo vse več, ko smo se bližali proti aredišču. Saj že veste, da je Bristol trpel z drugimi podeželskimi mesti v težkih zračnih napadih. Kmalu za Coventryjem je prišel na vrsto. A Coventry je dal ime in prišel v pregovor kot je bila Guernika v španski državljanski vojni. Zato vas bo morda prihodnjic bolj zanimalo, če vam pišem o svojem posetu v to nesrečno midlandsko mesto.

Dolenjka.

